

Xarxes, anonimat i llibertat

Si ens entretenim una estona llegint comentaris a determinats articles en la premsa electrònica, o bé resseguim els pronunciaments que qualsevol intervenció a Twitter o a Facebook suscita, podem tenir la sensació que la visceralitat s'imposa al cervell i que la majoria de la gent hem perdut l'enteniment. La facilitat d'accedir des de qualsevol racó particular a alguna mena d'espai públic, virtual però real, per poder alçar la veu, traçar paraules en un mur, penjar un cartell o un vídeo o un collage, constitueix una de les característiques principals del nou model de comunicació. La tecnologia ens eixampla, sens dubte, la nostra llibertat de dir, de proclamar, d'informar, d'opinar. Però, al mateix temps, en fer-ho propicia una desinhibició comunicacional, una pulsio exhibicionista que molt sovint abona l'estirabot o el simplisme irreflexiu.

Les xarxes ens permeten disposar de més fonts d'informació i més immediatament, ens permeten esdevenir nosaltres mateixos una font informativa i exercir d'informadors, ens faciliten l'establiment de connexions, compartir dades i comentaris. Les xarxes són un gran instrument d'intercanvi de missatges i, aparentment, resulten tan difícils de controlar que l'espai nou de comunicació que han constituït el solem caracteritzar per la seva flexibilitat, accessibilitat i llibertat. Les xarxes, millor que no pas els mitjans de comunicació convencionals, fan efectiva aquella consideració de McLuhan, que els veia com prolongacions tecnològiques, com extensions dels nostres sentits.

Però la ràpida consolidació de les xarxes, i la seva capacitat d'influir en la reconfiguració de la nostra vida quotidiana, comporta alguns riscos que demanen una actitud menys ingènua. El discurs tecnofílic –que substancialment comparteixo– ha trobat, en general, més i millors arguments que no pas el discurs tecnofòbic. I els avantatges que les xarxes proporcionen resulten més evidents que els inconvenients. Malgrat això, la reflexió sobre els efectes que les xarxes produeixen en la nostra experiència i en els procediments de conformació de les nostres concepcions i opinions ha d'anar incorporant molts més elements crítics. N'apuntaré

Les xarxes socials introdueixen esquerdes importants en la capa protectora de la nostra intimitat. Hi ha informació sobre la nostra vida que, sense la nostra plena conformitat, pot ser observada, acumulada, processada, classificada, comercialitzada i utilitzada per condicionar-nos els comportaments o la presa de decisions. De manera que la idea d'espai de llibertat, fora de l'abast del control

JOAN M. TRESSERRAS

COMUNICÒLEG, UAB

dels poders establerts, ha de ser matisada. Fins fa ben poc, la principal amenaça per a la nostra intimitat procedia de l'estat; ara, aquesta amenaça ha quedat superada per la que prové de les empreses que tenen les xarxes com a camp preferent de les seves operacions. Que l'espai públic on despleguem la nostra vida el reguli l'estat ens proporciona alguna capacitat, molt limitada, de condicionar-lo (drets, acció política). Però si aquest espai el gestionen empreses, mogudes estrictament per l'afany de benefi-

ci, aquella capacitat d'intervenció s'esvaeix i deixa com a única sortida la desconnexió. La desaparició d'aquell espai sense, segurament, haver pogut rescatar la pròpia memòria virtual.

Les xarxes contenen un potencial alliberador extraordinari, però també constitueixen l'aproximació més efectiva a la metàfora de l'ull de Déu. Sempre vigilant. Representat dins d'un triangle resplendent, expressa l'ull que tot ho veu. L'ull que habita fora i dins de nosaltres, omnipresent i omniscient. L'ull de la mirada del qual ningú no es pot escapar, ningú no se'n pot amagar. La desaparició de la intimitat. Ara, l'ull de les xarxes, també tot ho veu; i tot ho grava; i tot ho guarda. Com l'orella gegantina de la telefonia. Moltes de les empreses gestores de les xarxes, per penetrar en la nostra intimitat, ja no necessiten instaurar procediments psicològicament tan sofisticats com el sagrament de la confessió. Ni escoltar darrere la porta, ni mirar pel forat del pany.

Segon. Encara que l'autoexigència i la voluntat de rigor no siguin les nostres principals virtuts, hem d'aprendre a distingir la naturalesa dels missatges que rebem. Qui diu què, per què, quan, on, amb quina intenció. L'espai virtual és tan contaminat com el natural. És objecte d'intenses campanyes d'intoxicació perpetrades per tota mena d'interessos: per les clavegueres d'empreses, institucions i actors diversos especialitzats en la manipulació, la desinformació i les diverses modalitats de la indústria de l'engany. En la societat de l'espectacle, les xarxes són l'escenari privilegiat de la prestidigitació. Les xarxes obren unes possibilitats immenses que són intensivament aprofitades. Indiscriminadament. Aquelles i aquells que s'emparen del l'anonimat –o del pseudònim ocurrent– per vulnerar, des de la impunitat així obtinguda, tota mena de preceptes i criteris de respecte a les persones, a la veritat, a l'opinió fonamentada, a la manifestació reflexiva per enriquir el debat públic, són la millor coartada i cobertura dels anteriors. La mentida i l'improperi intencionats, proferrits des de l'anonimat –professional o recreatiu– constitueixen una de les formes més covardes d'erosionar el civisme i la qualitat democràtica. La culpa no és de les xarxes.

A l'espai virtual també hi ha campanyes d'intoxicació. Cal estar alerta: la mentida intencionada erosiona el civisme i la qualitat democràtica

ARIANNE FABER